

VAN HET BESTUUR

Een nieuw financieel systeem

Als je op zoek gaat naar systemen en structuren die vanzelf lopen, kom je bijna altijd uit bij simpele systemen. Met dit in ons achterhoofd zijn we de laatste bestuursvergadering aan het stoeien geweest met de financiën van de Stichting Koevoet.

Bij de start van Adopteer Een Koe kwam de impuls van Stichting Milieubewustzijn (StiM). Dat gebeurde zowel in menskracht als op financieel gebied, want StiM vond het samen met de burgers en de boeren belangrijk dat al het adoptiegeld bij de boeren terecht kwam. In de volgende fase toen bleek dat dit financieel niet haalbaar bleek, hebben de boeren het initiatief genomen om via een contributie het financiële gat te dichten. Bij de overgang van StiM naar een zelfstandige stichting Koevoet hebben we er voor gekozen dit zo te houden. De werkzaamheden die wij als bestuur niet zelf kunnen en willen doen werden uitbesteed aan Agro Eco (administratie) en Meike van Roekel (communicatie). Daarnaast zijn we samen met Agro Eco op zoek naar fondsen om het contact tussen burgers en boeren en tussen boeren onderling te intensiveren.

We zijn nu bijna 2 jaar verder en concluderen dat zaken als administratie (zowel financieel als secretarieel) niet te subsidiëren zijn via fondsen en dat we die dus als club zelf moeten bekostigen. Met de gedachte dat we naar simpele systemen willen streven hebben we het volgende in het bestuur besproken. Als we de contributie voor de boeren nu eens afschaffen en in plaats daarvan direct een percentage van het adoptiegeld inhouden. Met andere woorden, we betalen niet meer de volle € 50,- uit, maar houden als bestuur maximaal 20% (dus € 10,-) in die we gebruiken voor de administratie en communicatie.

Dit bedrag kan waarschijnlijk bij een groeiend aantal deelnemende burgers gemakkelijk omlaag.

Voordeel van dit systeem is niet alleen dat het simpel en duidelijk is. Het is dan ook voor boeren met weinig adoptanten interessant om mee te doen. Het nadeel is echter dat de burger het 'gevoel' kwijt kan raken dat hun geld 'ten volle' aan de boer toekomt. Ook pakt het voor boeren met veel adoptanten financieel iets slechter uit. Binnen het bestuur hebben we dan ook besproken om boven een X aantal adoptanten een lager bedrag in te houden, al zijn we wel bewust dat het systeem daardoor weer minder simpel wordt.

Nou willen we als bestuur niet zomaar het financiële systeem veranderen. Voordat we dat doen willen wij graag de mening horen van alle burgers, boeren en vrienden die bij dit project betrokken zijn, dus laat ons je mening weten via info@adopteereenkoe.nl. Daarnaast zouden we als bestuur ook graag een kascommissie in willen stellen om financieel open kaart te spelen. Burgers die hier interesse voor hebben vragen we contact op te nemen met Huib Bor (huib.bor@planet.nl).

PS. we hebben op passende wijze afscheid genomen van Monique door haar 5 echte biologische kippen te geven vanuit de stichting koevoet. Haar reactie: 'Gelukkig, iets levends!' Helemaal uit beeld zal ze niet verdwijnen, want ze blijft als boer en adviseur bij Adopteer een Koe.

Afscheid

Tineke Benist heeft eind november afscheid genomen van het bestuur. Zij heeft zich een aantal jaren met veel enthousiasme ingezet voor het opzetten van de nieuwe stichting Koevoet. Nu wil zij zich graag op andere dingen gaan richten. Bedankt Tineke.

Ook de Heilige koe zet zich in voor AEK

Eind oktober waren er weer de businessdagen in de Reehorst in Ede. De Vallei Autogroep te Veenendaal had een leuke actie bedacht: mensen die een auto willen kopen krijgen voor een jaar een adoptiekoe kado bij boer Kok uit de Glind. Om de koe te promoten hadden zij een zwarte kever met witte vlekken voor de ingang geparkeerd. De auto rijdt nog steeds rond in de Gelderse Vallei. 10 mensen zullen via deze actie een adoptiekoe aangeboden krijgen.

Runderen: introverte ruwvoerverteeders

Wat is een koe eigenlijk en hoe leven koeien samen in een groep? Een stuk uit het boek "Biologische Veehouderij" van Kees van Veluw.

De oeros, de voorouder van het gedomesticeerde rund, leefde op de grote grasvlakten van Europa: de steppen in Rusland, de toendra's in Noord-Europa en de uiterwaarden langs de grote rivieren. Zijn hoofdvoedsel bestond uit grassen en kruiden. Net zoals de andere herkauwers, mammoet, rendier, eland en alle hertachtigen, waren oerosen goed aangepast aan de ecologische zone. In grote kuddes trokken ze over de vlakten. De koe is de gedomesticeerde vorm van het, helaas uitgestorven, oeros. Het is een rustig, introvert, groot stofwisselingsdier.

Grazen en dagritme

Als een koe haar eigen dagindeling maakt zal ze ongeveer acht uur per dag grazen in de wei, afhankelijk van het weer, verdeeld in drie periodes: 's morgens bij zonsopgang, in de late namiddag en rond middernacht. De overige zestien uur besteed ze aan herkauwen en rusten. Als het overdag te warm is graast ze 's nachts langer en overdag minder. Vooral bij volle maan grazen koeien volop.

Rangorde

Elk dier heeft zijn eigen 'private personal bubble', een privé-ruimte waar niemand zomaar in mag komen. Spreeuwen, keurig twintig centimeter van elkaar op een elektriciteitsdraad, zijn daar een

Minister Verburg adopteert een koe

Woensdag 6 februari komt minister Verburg naar boerderij de Beekhoeve van Koos en Monique van der Laan in Kamerik. Zij komt met een missie: ze wil namelijk graag een eigen koe! Dit is natuurlijk een mooie gelegenheid om Adopteer een Koe eens goed onder de aandacht te brengen bij de landelijke pers.

Wij van AEK willen haar graag een cadeautje meegeven, ter herinnering aan haar bezoek.

Oproep:

Voor minister Gerda Verburg willen wij graag een AEK kalender maken met mooie foto's van koeien, boeren en adoptanten. Daarnaast is het leuk als er citaten inkomen van boeren en adoptievrienden over hun relatie met AEK/ de boerderij/ de koe/ de adoptievrienden. Wil je ook graag in de kalender van minister Verburg? Stuur dan een mooie foto of kort verhaaltje (tekening mag ook) naar Meike van Roekel (<mailto:mkoevoetredactie@gawab.com>). Dan maken wij er een mooie kalender van!

voorbeeld van. Bij koeien bestaat de privé-ruimte uit een cirkel met een straal van ongeveer drie meter, bij stieren ongeveer zes meter. Komen dieren binnen die straal, dan moeten ze reageren. Het meest in het oog springende sociale gedrag is de rangorde. Boeren ervaren dat niet altijd als positief; het is lastig, ze vechten met elkaar en dat bemoeilijkt de bedrijfsvoering. De rangorde geeft echter structuur aan de kudde. De boer is daar een belangrijk onderdeel van. Hij moet in feite bovenaan de rangorde staan en de kudde respect afdwingen en leiding geven. Met kracht kom je als mens niet bovenaan de rangorde te staan, koeien zijn vele malen sterker. Je moet de dieren dus mentaal de baas zijn.

De lineariteit hangt af van de grootte van de groep, leeftijd, behooring, gezondheid van het dier en de sociale ervaring in de jeugd. In een kleine groep is er eerder en lineaire rangorde te verwachten dan in een grote groep.

De leeftijd lijkt de belangrijkste factor te zijn die de plaats in de rangorde bepaalt. Als er nieuwe vaarzen in de melkveestapel komen. Moeten ze zich waarmaken en komen zeker niet meteen bovenaan te staan. De oudste koeien hebben vaak de hoogste rang.

De plaats in de groep is zeer snel bepaald. Als nieuwe koeien in een groep komen is na een uur de rang wel bekend. Als de samenstelling hetzelfde blijft, blijft de rangorde meestal ook hetzelfde. Onthoornen of verlies van een hoorn heeft meestal geen effect op de plaats in de rangorde. Hoorns

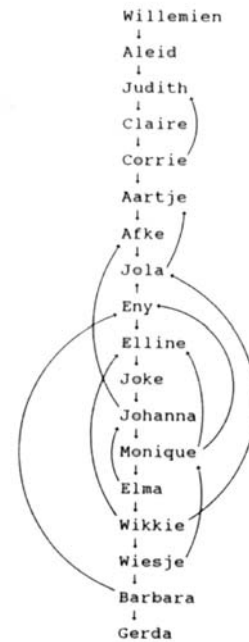
spelen wel een rol bij het veroveren van een plaats. Een dier dat geen hoorns heeft, zal zeker geen hoge rang krijgen.

In de weide geven rangordegevechten geen problemen. Er is genoeg ruimte om te vluchten. De problemen in grupstallen zijn minimaal. Loop- en potstallen kunnen veel problemen opleveren. In een potstal zijn meer rangordegevechten dan in een loopstal maar de gevolgen zijn in een potstal veel kleiner omdat er meer ruimte is om te vluchten. Het belangrijkste is dat er een stabiele groep is. Met een gangbare bedrijfsvoering is dat moeilijk. Stel dat een veestapel uit honderd dieren bestaat en er elk jaar een kwart wordt vervangen. Dat betekent elke twee weken een nieuw dier in de kudde! Op veel biologische bedrijven is de gebruiksduur langer, het vervangingspercentage kleiner en dus de groep stabiel.

De rangorde geeft structuur aan de veestapel. Het levert een hiërarchie op die de koeien duidelijkheid geeft over wat wel en niet kan. Een vergelijking met het schaakspel werkt verhelderend. Alle stukken in het spel stralen macht uit naar de andere stukken. Koeien in een kudde doen dat ook. De rangorde is een netwerk met barrières, relaties, individuele voorkeuren en subgroepen dat het gedrag in de stal veel meer bepaalt dan je in eerste instantie doorhebt.

De boer heeft in die structuur een heel belangrijke, misschien wel de belangrijkste plek. Hij is de koning van het schaakspel of misschien wel de speler die de stukken bedient.

De rangorde is lang niet altijd lineair. Hierboven zie je de rangorde van de melkveestapel van de warmonderhof in Kerk-Avezaath schematisch weergegeven. Willemien is onbetwist leidster, maar Judith heeft samen met Claire en Corrie een driehoeksverhouding. Alle drie zijn de baas over Aartje, Afke en Joke die gedrieën ook een driehoeksverhouding hebben. Maar van deze laatste driehoeksverhouding is Afke lager in rang dan Johanna, terwijl Johanna vrij laag in de rangorde staat. Barbare staat bijna onderaan. Toch geeft Eny, een middenmoter, haar altijd voorrang. Gerda staat 'onbetwist' onderaan de rangorde. Zij laat iedereen voor.

Koeien geven gas

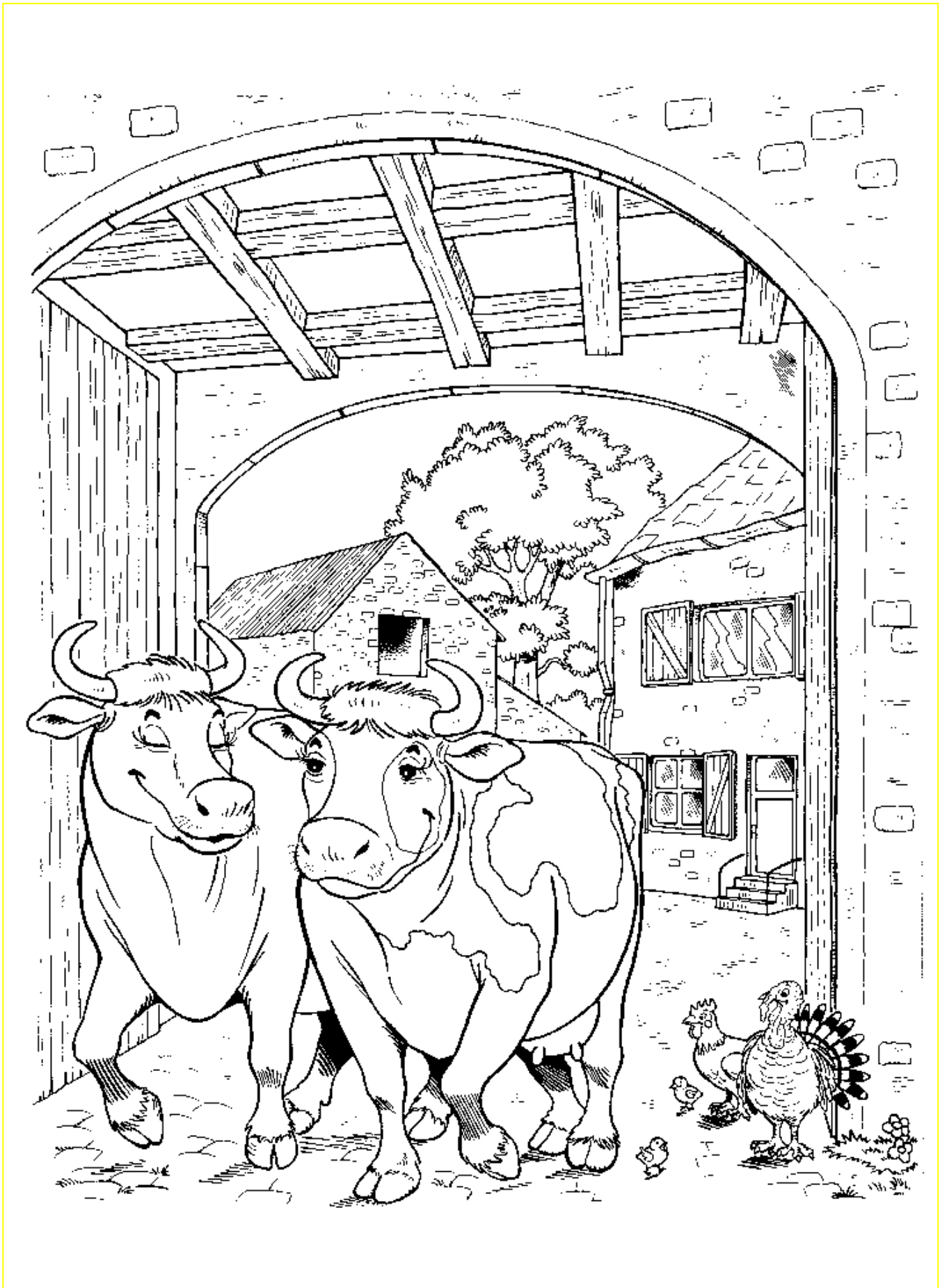
De zes melkveehouders op Schiermonnikoog investeren gezamenlijk in een mestvergister voor het opwekken van biogas. De eilander boeren mikken op een productie van 1,5 miljoen kuub groen gas. Daarmee kunnen ze bijna duizend huishoudens van gas voorzien. Het eiland telt ongeveer duizend inwoners. Het is het eerste project in Nederland waarbij uit mest en groenafval gas gewonnen wordt. Het gaat om een investering van circa 2 miljoen euro.

Energieconcern Eneco heeft ingestemd met de afname en het transport van het biogas op zijn aardgasnet. De vergister met biogasbewerker zal verrijzen net achter de waddendijk ter hoogte van de pier.

De boeren pompen de mest van hun melkveebedrijven (circa 500 koeien) via pijpleidingen naar de installatie. Daar wordt niet alleen de rundermest vergist maar ook het groene afval van de gemeente en de horeca. Het 'digestaat', dat na de vergisting ontstaat, gebruiken de agrariërs als grondbemesting.

De mestvergistingsinstallatie op Schiermonnikoog zal waarschijnlijk eind volgend jaar het eerste groene gas van aardgaskwaliteit produceren. Dat verwacht Douwe Faber van E-Kwadraat uit Berlikum, het bedrijf dat de zes eilander boeren begeleidt. De voorbereiding duurt nog een aantal maanden waarna de bouw, als alles meezit, volgend jaar zomer kan beginnen.

Kleurplaat

Koeboek

In het Koeboek is in tekst en beeld, op humoristische wijze, de geschiedenis van de koe opgetekend. Hoe ze opgroeide in Friesland en van daaruit de wereld veroverde. Friese koeien zijn nu overal te zien maar weinigen weten hoe de koe in Amerika terecht kwam (per roeiboort!) en hoe ze leerde doedezak te bespelen in de Schotse Hooglanden.

Koeboek: door Hans Offringa, uitgegeven door BDU uitgevers, ISBN: 978-90-70150-58-7

Adopteer een heilige koe

Er staan 7 miljoen heilige koeien voor onze deuren geparkeerd in Nederland. Als we dat nu eens slimmer zouden kunnen organiseren. Wetende dat elke auto drie parkeerplaatsen in beslag neemt en een veelvoud aan oppervlakte in geasfalteerde wegen. Stel je eens voor: 1000 deelnemers aan Wheels4all besparen één voetbalveld aan asfalt en maken even zoveel groen vrij voor de echte koeien.

Wheels4all is...

Wheels4all is een organisatie zonder winst oogmerk die in 2003 is opgericht om de auto als gebruiksvoorwerp op een efficiënte manier te organiseren. Wheels4all is een non-profit organisatie en richt zich vooral op het platteland. Volgens de oprichter, Henry Mentink uit Grootebroek, biedt Wheels4all het gemak van

autorijden maar zonder de last van autobezit zoals aankopen, onderhoud en administratie. Wheels4all biedt geen auto voor de deur, maar bij voorkeur wel eentje om de hoek. Wie minder dan tienduizend kilometer per jaar rijdt, is beter af in de buurtauto. Leden van Wheels4all willen auto gebruik zonder zorgen, 24 uur per dag, 7 dagen per week. Voor kort (enkele uren) of lang gebruik (vakantie). Leden kunnen de auto's die verspreid over meerdere woonwijken staan gebruiken en reserveren via internet. Je kunt kiezen uit verschillende abonnementen en daaraan verbonden uur- en km-prijs. Inmiddels delen achthonderd leden in totaal 70 auto's. Er is een gevarieerd wagenpark.

www.wheels4all.nl
info@wheels4all.nl

Bedrijfsportret: De Harmanna Hoeve

Boris van Oirschot

In een wijds Fries landschap van windmolens en schapen ligt de boerderij van Anne en Anneke Koekkoek. Melkvee- en zuivelbedrijf de Harmanna-Hoeve, onder de rook van Harlingen, produceert alle Waddenzuivelproducten uit eigen melk. De koeien staan in een open stal en zijn antibiotica-vrij. Een portret van de biologisch-dynamische Harmanna-Hoeve.

Achter mij komt een tweede auto het erf oprijden. De bestuurder duikt in de zelfbedieningskast langs de kant van de weg. Een pluizige Tibetaanse mastiff komt blaffend op me af rennen. Samen met de Zuid-amerikaanse Araucana-hoenders, pauwen, paarden, eenden, katten, mussen en kraaien voelt het teeffje zich thuis tussen de hopen afvalhout, een zwart-wit gevlekte tractor en een flinke berg mest. De hond is vriendelijk en laat me rustig doorlopen naar de achterkant van het erf waar de laagstaande winterzon onder de hoge kap van de open koeienstal doorschijnt. Sommige koeien zijn in de vrije stal naar een zonbeschenen plekje gelopen en genieten zichtbaar van het warme licht: met dromerige ogen, een kwispelende staart en het hoofd naar de zon gekeerd. Ondanks mijn feloranje

truitje blijven de gehoornde dames rustig als ik tussen ze door loop. Ze luieren wat op hun supersize strobedden, kuieren een rondje door de stal of steken hun snuit in een van de vele hopen kuilgras die verspreid langs hun stal liggen. Een enkeling staart in de verte naar het melkveebedrijf van de burens en vraagt zich hardop af waarom die koeien een gesloten stal hebben. Ik realiseer me dat ik begin weg te dromen en ga op zoek naar de menselijke bewoners van dit dierenparadijs.

Onder het rieten dak in de oude koeienstal loeien de ventilatoren van vele koelcellen. Een rustige, vriendelijke vrouw in anonieme gladde witte kleding met dito hygiënische muts komt me tegemoet. Anneke Koekkoek is druk aan het werk in haar domein, de zuivelfabriek. Met de overname van de zuivelmachines van Sint Donatus uit Texel komen alle zuivelproducten voor Waddenzuivel nu hier vandaan: van karnemelk tot crème fraîche. Vandaag staan vele potjes biologische kwark op het programma. Ik wordt naar de keukentafel in het woonhuis gebracht, maar krijg nog wel te horen dat vruchtenkwark met duindoornsiroop het allerlekkerst is. De keukentafel staat vol met ontbijtspullen en is het domein van een parkiet die zich te goed doet aan de vele kruimels, een goedaardige wolfshond die onder tafel ligt te ronken en van Anne Koekkoek. Voordat ik goed en wel kan gaan zitten neemt de goedlachse én praatgrage Anne met flink gat in zijn parse werktrui me mee naar zijn jeugd:

“Als klein jongetje werd ik elke zomer door mijn ouders mee naar Friesland genomen om te zeilen bij het Gaastermeer. Nou, in al die weken heb ik amper een zeilboot gezien, want ik hing altijd rond op de nabijgelegen boerderij. Als ik terugdenk aan die tijd vind ik het nog steeds fantastisch zoals ik daar welkom was. Ik mocht overal kijken, aanzitten of bij meehelpen en was altijd welkom aan tafel. Ze waren echt niet rijk, maar een mond meer te eten bij zes opgroeiende kinderen maakt geen verschil. Ik leerde er de koeien melken met de hand, de stal schoonmaken, hooi voeren en het belangrijkste van alles naar de koeien te kijken en van koeien te houden.”

Anne wilde van jongs af aan boer worden maar wel op een zo natuurlijk mogelijke wijze. Dus ging hij studeren aan de Warmonderhof waar hij Anneke ontmoette. Hij heeft goede herinneringen aan docent economie Douwe van der Werf: Een rasechte optimist die leerde dat alles kan, maar je moet het wel zelf doen, aldus Anne. Nu mist hij de aansluiting met de té bureaucratische BD-vereniging, maar op de Warmonderhof vond hij veel inspiratie. Daar leerde hij hoe het zou moeten kunnen en deze vakkennis werd aangevuld met een flinke dosis gezond verstand. Anne denkt in systemen, en zijn eigen ideeën zijn zijn kracht geweest in het realiseren van zijn jongensdroom om zelfstandig boer te worden:

“Het was 1985. Ik was 24 jaar, klaar met mijn studie en ik had zo'n 2,5 jaar praktijkervaring opgedaan als werknemer op de Zonnehoeve van Piet van IJzendoorn in Zeewolde. Ik wilde voor me zelf beginnen maar had geen land, geen koeien, geen quotum en geen geld. Ik kreeg een ongeluk en kwam in het ziekenhuis een oude bekende tegen. Deze man had nog wel plaats op zijn bedrijf in Bronckhorst over, waar ik een paar koeien mocht neerzetten. Het quotumprobleem kon ik oplossen toen ik hoorde dat er op vanillevla (nog) geen quotum zat. De reformhuizen destijds hadden nog

geen vanillevla zonder geur-, kleur- en smaakstoffen dat bereid was met een echt vanillestokje en rietsuiker.”

Anne was ondernemer geworden om boer te worden. Het geheime recept voor vanillevla bleek een succes en hebben Anne en Anneke zo'n 5 jaar later toen er wel quotum op vanillevla kwam kunnen doorverkopen. In die periode hadden ze een veestapel van 30 koeien opgebouwd door een contract aan te gaan met de ALDI. De supermarktketen wilde trendsetter zijn in gezonde voeding en was, met haar klein assortiment zonder concurrentie, de ideale afzetmarkt voor de beginperiode van de Koekkoeks. Al moesten ze de vla zelf helemaal naar Drachten brengen. De filosofie van Anne gaat als volgt: als je weinig geld hebt, moet je lang nadenken over een oplossing. Daardoor wordt je wel creatief met nieuwe ideeën. De volgende stap in de ambitie was pachten van een stuk grond om biologisch te gaan boeren:

“Pachten is een lot dat BD-boeren om de een of andere reden vaak overkomt. De Harmanna-Hoeve was een riskante onderneming gezien de verschrikkelijke staat waarin we de boerderij vonden: een dak vol met gaten en 30 procent van het land onder water gelopen. De bank had vertrouwen, want de we werkten hard en langzamerhand begon er geld binnen het bedrijf te komen. Het rieten dak heb ik samen met een rietdekker zelf vernieuwd en de sloten eigenhandig opnieuw uitgegraven. De melk konden we kwijt aan de zuivelfabriek in Limmen. We waren arm, werkten hard, en de kinderen hadden een beste tijd op het erf. Door veel zelf te doen, te leren en alles praktisch te houden is de enige manier om boer te worden in Nederland”

Zijn koffie stond koud te worden. Nog steeds aan de ontbijttafel volgde daarna het verhaal van de wording van de muurloze stal; gigantische spanten die hij jaren terug ergens op de kop had getikt, en dus al die tijd op het erf hadden gelegen, een mestsilo die amper verplaatsbaar werd geacht, een zelf in elkaar gelast buizensysteem voor de melkput, en de hoogovenslakken die gratis per boot aangevoerd werden. Gelukkig werd het verhaal afgewisseld met pachtperikelen anders had ik gedacht met een bouwvakker aan tafel te zitten. Op mijn vraag of Anne niet meer bouwvakker is dan melkveehouder, is het even stil:

“Dat lassen heb ik na drie maanden wel gezien. De dieren zijn het leukst en telkens als ik weer tussen de koeien sta, ben ik blij en tevreden. Ik wil ook altijd zelf melken. Door naar de koeien te kijken kom je er achter wat ze willen en waar ze gelukkig van worden. Zo word je een goede boer. Je weet wat er bij koeiengedrag in vrijheid hoort en deze situatie zo goed mogelijk nabootsen is het beste wat je kan doen. De oerkoe, de buffel, was een in grote groepen levend dier, dat veel liep tussen de zomer- en winterweiden. Ze kunnen goed tegen kou en frisse lucht, en als ze om zich heen kunnen kijken, worden ze rustig. Daarom heb ik ook geen problemen met mijn gehoornde koeien. Ze gebruiken de hoorns wel degelijk om de rangorde te bepalen en elkaar te plagen, maar nooit tot vervelens toe. Kalfjes die bij de moeder opgroeien krijgen dat mee. Dat levert dieren met een prettig karakter én een gelukkige boer.”

Inmiddels lopen we buiten in de stal waar een van de koeien begonnen is met haar weeën. Zonder veel problemen drijft Anne de koe in een box waar hij met één hand aaiend op de onderrug haar met de andere een halster aanbindt, zodat hij haar naar een ruime aparte box midden in de stal kan leiden. Daar kan ze rustig bevallen. Ik mag helpen een hitsige koe op afstand te houden. Wat eigenlijk ontstond uit geldgebrek, bevalt Anne Koekkoek nu heel goed:

“Een dichte stal is alleen handig voor de boer die het graag warm wil hebben. In mijn open stal heb ik 's winters zon en 's zomers schaduw. Ook heb ik geen problemen met luchtvervuiling of nerveuze koeien. Het regent wel eens naar binnen maar daar blijven de koeien sterk door. Ik heb mijn hele bedrijf al twee jaar antibioticavrij! Doordat de koeien los lopen, krijg ik veel informatie over het wel en wee en de tochtigheid van de koeien. Een DLV-expert die kwam met een thuis getekende kostprijberekening met minimale ruimte per koe, heb ik snel weer naar huis gestuurd. Mijn koeien hebben grote strobedden waarin ze links- of rechtsom kunnen liggen zonder de buurvrouw te

raken. Door autobanden onder het stro te leggen zijn de bedden wel 20cm dik en blijft het stro liggen. Bij de voederbakken hebben ze genoeg ruimte om elkaar niet te hoeven verdringen. Ik fok mijn dieren niet op kleur maar op vlees, vruchtbaarheid en levensduur. De oudste dieren zijn het meest Koekkoek-resistent dus daar fok ik mee. Mijn koeien zijn Zweeds Roodbont, Fleckvieh, Holstein, Brown-Swiss en combinaties daartussen. In Wageningen hebben ze de verkeerde koe gefokt, om die te voeden moeten ze nu heel Brabant vol bouwen met maïs.”

De Koekkoeks zijn self-made boeren. Door hard te werken en slim te ondernemen werken ze hun ambities en idealen uit. Ze hebben hun paradijsje en genieten samen met hun dieren van de rust, de ruimte en het licht. Moe van het pachten en de Nederlandse regelzieke zie ik ze binnenkort hun eigen grond kopen in het Duitse Waddengebied. De afzetmarkt via Waddenzuivel, het enige merk dat dus gegarandeerd antibiotica-vrij is, kunnen ze daarmee behouden. Net als de open stal, die is bewust demonteerbaar gemaakt.

Dit artikel verscheen eerder in Dynamisch Perspectief, het ledenblad van de Vereniging voor Biologisch-dynamische Landbouw en Voeding (voorjaar 2007).

LBC NIEUWS

BoerENbuur: partners in duurzame ontwikkeling

Gerwin Verschuur en Henk Kloen

In Nederland zijn veel landbouwbedrijven met een vorm van verbreding, waarbij vaak sprake is van contact met burgers. Bij boerENbuur gaat het om bedrijven die een stap verder willen gaan en burgers als partner bij de ontwikkeling van hun bedrijf betrekken. Het bouwt voort op allerlei bestaande samenwerkingsverbanden zoals Adopteer een Koe, Adopteer een appelboom, Vrienden van de boerderij, zelfoogst initiatieven, Pergola Associaties, Lokale Boer Consument verbanden en groente, melk en vlees abonnementen rechtstreeks van de boerderij.

Wat maakt boerENbuur bijzonder?

Voor boeren is het bijzonder om een groep mensen te kennen die betrokken zijn bij het bedrijf. In boerENbuur bouwen ze een netwerk op van burgers die op allerlei manieren hun betrokkenheid kunnen uiten. Ze geven feedback op producten. Ze geven aan dat ze ervan genieten of ze geven tips om het product of de verpakking te verbeteren. Ze hebben interesse voor wat er op de boerderij leeft en stellen er vragen over. Ze denken mee over ontwikkelingsplannen waarmee we rondlopen. Ze geven steun als er instanties overtuigd moeten worden van het belang van de bedrijfsontwikkeling. Een aantal mensen werkt ook praktisch mee, en klanten betalen van harte een eerlijke prijs voor de producten en diensten die we aanbieden. Voor burgers is het bijzonder om betrokken te zijn bij een boerderij die ze in staat stelt om voedselproductie van dichtbij te ervaren. Waar vragen over het leven van bodem, planten en dieren beantwoord worden. Waar je lekker buiten in de natuur kunt zijn. Waar je samen met anderen een gezellige dag hebt door een klus aan te pakken, gesprekken te voeren en samen te eten. Een ontmoetingsplek met de natuur en het leven van planten, dieren en mensen. Kortom, bij boerENbuur bedrijven voelen burgers zich thuis als buur, en ervaren boeren steun van goede "buren". Ze "voeden" elkaar met ideeën en kunnen elkaar helpen bij het verwezenlijken ervan. De interactie tussen boer en burgers is dynamisch en verschilt per bedrijf, omdat elke boerderij anders is en de behoeften van boeren en burgers variëren. Als de interactie wederzijds voedend blijft, wordt er geleidelijk een stevige relatie opgebouwd.

Hoe ontstaat boerENbuur op de boerderij?

In de praktijk begint boerENbuur steeds met een vraag die voortkomt uit een behoefte aan levenskwaliteit. Een boer wil bijvoorbeeld het bedrijf voort kunnen zetten, plezier hebben in zijn werk, boer blijven in nauw contact met zijn dieren en grond, en meer waardering van de samenleving krijgen. Een burger wil bijvoorbeeld dichtbij het voedsel en het leven staan, en genieten van de schoonheid, rust en ritme van de boerderij. Er zijn allerlei motieven die er toe kunnen leiden dat boeren en burgers elkaar opzoeken.

De noodzakelijke vervolgstap is de ontmoeting. Een boer die zijn bedrijf (op bepaalde momenten) openstelt en beschikbaar is voor een gesprek. Burgers die de boerderij bezoeken, nieuwsgierig naar wat ze daar zullen vinden. In de ontmoeting zit de verkenning naar wat je voor elkaar kunt betekenen. Dat kan 'matchen' maar soms ook niet. Dan laat je elkaar weer los: 'even goede vrienden.' Maar als duidelijk wordt dat je wel wat voor elkaar kunt betekenen is de derde stap om het concreet te maken.

In het afstemmen van behoeften gaat het over transparant zijn en grenzen stellen. Door transparant te zijn, wordt duidelijk wat precies de vraag of behoefte is, en wat er tegenover staat aan verplichtingen (tijd, geld, afspraken). Door grenzen te stellen wordt duidelijk hoeveel ruimte er is om de behoefte te vervullen. Begrenzen betekent voor een boer letterlijk aangeven waar een burger wel

en niet mag komen, en wanneer ze welkom zijn. Daarnaast gaat begrenzen ook over ruimte die er is voor deelname in visie ontwikkeling (hoofd), relatie ontwikkeling (hart), praktisch meewerken (handen) en financiële betrokkenheid. Het resultaat van deze afstemming is duidelijkheid over wat boer en burgers voor elkaar willen betekenen, en hoe ze dat gaan invullen.

Als er overeenstemming is tussen boer en burgers, is de logische stap om de afspraken in de praktijk te brengen. In de praktijk gebeuren allerlei onverwachte dingen, waarin de afspraken niet voorzien, die om aandacht vragen. Daar wordt door schade en schande van geleerd, en overeenkomsten worden aangepast of verder uitgewerkt. Echter, werken met mensen is maatwerk en er is dus blijvend afstemming nodig. Op bedrijven waar veel burgers bij betrokken zijn, kan de tijd die daarvoor nodig is gaan knellen. Boer of boerin kunnen dan het uitwerken van afspraken delegeren aan (vertegenwoordigers van) burgers. Desgewenst zetten ze een coördinerende structuur of administratief systeem op.

Dynamische ontwikkeling

Hoe blijft boerENbuur draaien als de behoeften waarmee boer en burgers begonnen veranderen? Er zijn verschillende ontwikkelingsrichtingen denkbaar. Hieronder zijn er vier uitgewerkt, twee vooral bepaald door boeren en twee vooral door burgers. De ontwikkelingsrichtingen veronderstellen een bepaalde speelruimte voor nieuwe impulsen. In de praktijk zullen de boeren de grenzen van die speelruimte aangeven, waarbij zakelijke overwegingen een belangrijke rol spelen.

Stilstand. De boer biedt geen ontwikkelingsruimte. Er zal dan een groep burgers afvallen die in de huidige behoefte 'voldaan' is. Die groep maakt plaats voor een nieuwe groep burgers met dezelfde behoefte.

Visionaire ontwikkeling. De boer oriënteert zich op wat de samenleving vraagt en ontwikkelt naar eigen inzicht een aanbod. De bestaande groep betrokkenen kan zich daarin thuis voelen of niet. Zo niet dan wordt een nieuwe groep burgers aangetrokken.

Strategische ontwikkeling. De hele groep betrokken burgers, of een groepje die hen vertegenwoordigt, werkt eens per 3 of 5 jaar een strategische heroriëntatie uit, op de behoeften die worden vervuld en de manier waarop dat gebeurt. Dat proces is richtinggevend voor de ontwikkeling van de boerderij.

Voortdurende afstemming. De boerderij is een soort bedding van initiatief van de boer of van burgers. Zodra er een behoefte ontstaat gaat er een groepje aan de slag om een levensvatbaar plan te maken en uit te voeren. De initiatieven van boer en burgers samen zijn richtinggevend voor de ontwikkeling van de boerderij.

Overigens, welke ontwikkelingsrichting ook wordt gevolgd. De betrokkenheid van burgers is tijdelijk. Na periode van gemiddeld vijf tot tien jaar, is het weer mooi geweest. Dan verhuizen burgers of gaan elders een nieuwe uitdaging aan.

Voorbeeld van een project

De Witte Raaf is een biologisch tuinbouwbedrijf gelegen in het hart van het prachtige landgoed Singraven in Denekamp. In een historische entourage van oude Twentse boerderijen worden op een oude es met een moderne bedrijfsvoering biologische groenten geteeld. Maarten Berris is een echte groentespecialist met veel verschillende groentes, zodat er telkens wat lekkers te oogsten is.

Maar de Witte Raaf is meer dan alleen een tuinderij. Steeds meer mensen willen niet alleen lekker en gezond voedsel eten, maar ze willen ook genieten van de plek waar het vandaan komt. Barbara Roessingh heeft arrangementen voor groepen mensen waarin zij ze laat genieten, met groenten in de hoofdrol. Ze leidt mensen rond door de tuin, ze mogen meewerken, groenten oogsten en samen kokkerellen met heerlijke groenterecepten. Door de interactie met mensen heeft Barbara de smaak te pakken gekregen en wil zij een stapje verder gaan. Mensen zijn uitgenodigd om voor langere tijd bij de Witte Raaf betrokken te zijn, mee te denken over aansprekende activiteiten, mee te helpen bij de inrichting van het Groente Atelier en om vorm te geven aan aantrekkelijke nieuwsbrieven en een website.

Presentatie boerENbuur

Op 15 december 2007 wordt boerENbuur op Zorgboerderij 't Paradijs in Barneveld gepresenteerd, en een uitgebreide website boerENbuur.nl openbaar gemaakt. Hier kunt u ervaringen horen en wordt verkend op welke manier boerENbuur-achtige initiatieven verder kennis kunnen uitwisselen en samenwerken. Voorlopige informatie en het programma voor 15 december zijn nu al op deze website te vinden.

U kunt ook contact opnemen met:

Henk Kloen, CLM Onderzoek en Advies,
hkloen@clm.nl

Gerwin Verschuur, Schepje leven,
gerwin@schepjeleven.nl

Anne Stijkel, International Institute for Inclusive Science, anne.stijkel@inclusivescience.org

EVEN VOORSTELLEN

Han Schippers

Nu Tineke Benist is weggegaan, heeft zij een vervanger voor ons gevonden in Han Schippers. Een aantal van ons kennen hem al van zijn enthousiaste aanwezigheid op de landelijke Koevoet dag in april. Han is docent plantenteelt geweest op de Hogere Agrarische School. Een aantal jaar geleden ging hij met vervroegd pensioen en nu zet hij zich onder andere in voor de landbouwsector in Suriname. En voor Koevoet! Han heeft een adoptiekoe bij boer Dirk Kool.

